

Tekst congres biodiversiteit

*Werktekst - Versie in transitie - Versie 25 oktober 2020 –
cfr wiki- GroenPlus- Congressen-2020 Congres Biodiversiteit.*

Biodiversiteit is essentieel voor ons overleven en welzijn. Het voedt en geneest ons. Het schenkt ons zuurstof en drinkbaar water. Biodiversiteit zorgt voor ons. Dringend tijd om ook voor haar te zorgen en het leven op onze mooie aarde, en ons leven, veilig te stellen.

Maar wat is biodiversiteit eigenlijk?

Biodiversiteit is een ingewikkeld woord, maar het staat voor iets geweldig moois: de fantastische verscheidenheid van al het leven op onze aardbol, van de microscopisch kleine algen tot de walvissen en olifanten. Biodiversiteit is meer dan de som van alle dieren, planten, paddenstoelen en micro-organismen samen: ze omvat eveneens hun genen en de ecosystemen waarin deze soorten leven.

Wetenschappers schatten dat er tot 10 miljoen verschillende soorten op aarde leven. Daarvan telt ons kleine landje er wellicht zo'n 55.000, waarvan intussen 36.300 soorten waargenomen zijn. Met andere woorden: zelfs op onze eigen vierkante zakdoek vallen nog veel planten en dieren te ontdekken!

Website van <https://samenvoerbiodiversiteit.be/nl/informaties/> een initiatief van meer dan 80 verenigingen en overheden uit Vlaanderen en Brussel

Inleiding

1. Biodiversiteit bewaren, de uitdaging van deze eeuw!

Stand van zaken op onze planeet - WWF

Om de twee jaar publiceert WWF (Wereldnatuurfonds) het "Living Planet Report" een stand van zaken van de biodiversiteit op onze planeet. Er werd gekeken naar gegevens over 4.392 diersoorten, verspreid over 20.811 populaties. Gemiddeld 68 procent van de populaties is tussen 1970 en 2016 verdwenen. Het gaat om zoogdieren, vogels, vissen, reptielen en amfibieën.

Een populatie is een verzameling van soortgenoten die op hetzelfde ogenblik een leefgebied bezetten en zich onderling voortplanten. Dieren verdwijnen - in de tropen en elders - vooral omdat hun habitat of natuurlijke leefgebied verdwijnt. En daar is de mens voor een groot stuk verantwoordelijk voor. We kappen bossen voor hout of om plaats te maken voor landbouwgebied (wat veel gebeurt in Brazilië in Zuid-Amerika), leggen moerassen droog om er steden te bouwen en maken het leven in oceanen onmogelijk door ze te vervuilen. Met al die activiteiten vernietigen we het natuurlijke leefgebied van de dieren.

We dringen steeds verder door in de leefgebieden van dieren. Virussen zoals het huidige coronavirus kunnen hierdoor overspringen van dier naar mens en omgekeerd.

Dieren die in of rond rivieren of zoetwaterplassen leven, hebben het volgens het WWF-rapport het hardst te verduren. De 3.741 populaties die het WWF gevolgd heeft, zijn tussen 1970 en 2016 met 84 procent afgenomen. De populaties vertegenwoordigen 944 soorten vissen, vogels, zoogdieren, reptielen en amfibieën.

Dat deze dieren zo hard getroffen worden, komt omdat waterlopen vaak vervuild zijn, met giftige stoffen of door zandontginning. Ook hebben mensen in de loop der jaren miljoenen kilometers aan rivieren verlegd, waardoor de dieren hun leefgebied kwijtraakten. De aanleg van dammen is een andere verklaring waarom de dieren het zo moeilijk hebben. Ze verhinderen bijvoorbeeld dat vissen kunnen migreren naar hun broedgebieden.

Hoewel het rapport de achteruitgang van diersoorten vooral toeschrijft aan menselijke activiteiten als landbouw en bodemontginning, heeft het ook oog voor klimaatopwarming. De auteurs denken dat een vijfde van alle soorten tegen het einde van de eeuw verdwenen kan zijn, alleen al door de gevolgen van klimaatopwarming. Dieren die diep in de zee leven, zullen de gevolgen nauwelijks merken. Andere die in de poolgebieden leven, hebben het nu al moeilijk. De opwarming doet er de ijskappen smelten en de ondergrond ontthooien, waardoor ze zich moeten aanpassen aan de nieuwe omstandigheden.

De VN-Conferentie Milieu en Ontwikkeling

Al in 1992 ondertekenden 195 landen, en de Europese Unie het biodiversiteitsverdrag tot stand gekomen op de [VN-conferentie inzake Milieu en Ontwikkeling](#), in Rio de Janeiro. De

landen verplichten zich de [biodiversiteit](#) zowel in hun eigen land te beschermen als ook geëigende maatregelen te nemen ter ondersteuning van de bescherming van de biodiversiteit in de [ontwikkelingslanden](#).

Het belangrijkste besluitvormende orgaan binnen het verdrag is de [Conferentie van Partijen](#) (COP), waarin alle partijen die het verdrag ondertekenden overleg plegen. Dit overleg is meer dan dringend nodig. Het WWF rapport maakt duidelijk dat de afgesproken doelstellingen niet worden bereikt, wel integendeel.

De COP 15 [Kunming](#), China, was gepland voor 15-28 oktober 2020. Als gevolg van de coronapandemie zal deze pas in 2021 doorgaan.

Om de trend te keren en de biodiversiteit te beschermen, zullen we volgens het WWF vooral moeten investeren in natuurbehoud. Tegelijk zullen we onze landbouw moeten verduurzamen zodat die meer opbrengt zonder dat er extra natuur moet verdwijnen.

Ook zullen we onze voedingsgewoonten moeten aanpassen, en vooral minder vlees moeten eten. De grote vraag naar vlees is een belangrijke reden waarom er in een land als Brazilië zoveel natuur verdwijnt. Bossen worden er onder meer gekapt om soja te kunnen telen, dat wereldwijd als voedergras gebruikt wordt in de veeteelt.

[Het "Living Planet Report"](#) is terug te vinden op de website van het Wereldnatuurfonds.

Door zijn leefmilieu aan te tasten maakt de mens het niet alleen andere soorten moeilijk, maar ook zichzelf. Biodiversiteit houdt niet alleen de natuur gezond, maar ook de mens. Zowel de menselijke als de ecologische veerkracht verzwakt. Dat Covid-19 zoveel impact heeft in Chinese grootsteden en in West-Europa heeft ook met de slechte luchtkwaliteit te maken, die ons extra vatbaar maakt voor ademhaling- en longziekten. Binnen de natuur geldt overigens hetzelfde. 20% van de bomen in Vlaamse bossen zijn ziek. Door luchtverontreiniging en klimaatverandering werden ook zij extra vatbaar voor infectieziekten.

Hopelijk noopt deze corona-crisis tot een drastisch herzien van onze relatie met het leefmilieu. We kunnen alleen maar winnen bij een harmonieuzer samenleven met de rest van de natuur, niet alleen door minder kans te lopen op vernietigende epidemieën, ook door het bevorderen van onze basisgezondheid en ons welzijn. Mensen zijn immers afhankelijk van de diensten van ecosystemen die zuurstof produceren, het water zuiveren en ontgiften, zorgen voor opslag en de circulatie van zoetwater, het klimaat reguleren, erosie en overstromingen voorkomen en grondstoffen, voedsel en medicijnen produceren. De meeste van deze diensten kunnen niet door onze technologie worden overgenomen. De totale waarde van de diensten die de ecosystemen van de wereld de mensheid leveren, wordt geschat op liefst 33 biljoen dollar/jaar.

De belasting die de mens vormt voor de aarde wordt voorgesteld aan de hand van de ecologische voetafdruk. Daarbij wordt de omvang van land en water berekend die nodig is om een bepaalde menselijke populatie te onderhouden. Terwijl de voetafdruk van de menselijke bevolking in 1961 nog een halve aardbol bedroeg, wordt de draagkracht van de aarde nu flink overschreden.

Het herstel van onze relatie met de natuur is een mondiaal verhaal dat gaat over het terugdringen van de doorgeslagen globalisering door de grote milieukost te verrekenen in

het transport, het heffen van een taks op kerosine, op de vervuilende scheepsdiesel, zoeken naar hefbomen om vleesconsumptie te verminderen...

Maar ook in onze eigen regio zien we de manke relatie met de natuur in onze manier van aan landbouw doen, onze ruimtelijke ordening, onze bouw- en, wooncultuur...

2. GroenPlus-congres over biodiversiteit.

Het wordt steeds duidelijker dat Klimaat en Biodiversiteit samen gaan. Stellen we ons vragen over de toekomst van ons klimaat, dan moeten we eveneens vragen stellen over de biodiversiteit in Vlaanderen. Dat willen we doen met ons Congres Biodiversiteit. Het is niet de bedoeling om de hele problematiek en wetenschap van de biodiversiteit bloot te leggen.

In ons congres beperken we ons tot de belangrijke hefbomen om het in Vlaanderen groener en gezonder te doen. We stellen een aantal concrete maatregelen voorop die kunnen vertaald worden in Vlaams en/of gemeentelijk beleid.

Hoofdstuk 1.

De staat van de natuur in Vlaanderen.

Wat zegt het WWF-rapport over België en Vlaanderen?

Wereldwijd gaat de biodiversiteit zwaar achteruit. België doet het volgens het WWF rapport beter met een lichte stijging van 0,2 procent per jaar voor de periode van 1990 tot 2018. De inspanningen van vele natuurverenigingen heeft een verdere aftakeling voorzichtig kunnen keren. De bestudeerde diersoorten uit open natuurgebieden, zoals graslanden en heidevelden, en waterrijke gebieden, zoals moerassen en vijvers, nemen gemiddeld toe met respectievelijk 15 en 47,6 procent. Onder andere libellen en waterjuffers, die talrijk voorkomen in waterrijke gebieden, gaan er jaarlijks met 1,2 procent op vooruit.

Voor vogels die in landbouwgebied leven zoals is er echter minder goed nieuws. Die populatie nam namelijk af met 60,9 procent. Dat komt onder meer door de intensivering van landbouw in ons land, wat zorgt voor bodemdrainage (kunstmatig wegpompen van het water), overmatig gebruik van pesticiden en het verwijderen van kleine landschapselementen zoals bosjes, heggen en hagen. "Er is een hele variëteit aan planten en dieren die we kwijtraken door een intensief gebruik van onze landbouw" Een voorbeeld, omdat er te vroeg of te veel gemaaid wordt, hebben vogels die op de grond tussen het gras broeden zoals Kievit, veldleeuwerik, bruine kiekendief,... geen schijn van kans om te overleven. Als we niets ondernemen zullen er binnen 5 tot 10 jaar geen grutto's en wulpen meer zijn in onze contreien.

Ook soorten die specifiek in bossen voorkomen verminderden met 26,6 procent. Slechts 15% van het Vlaamse bos kan beschouwd worden als 'oud bos', wat betekent dat het bos reeds voorkomt op de Ferrariskaart van 1775. Door industrialisering en de groei van bevolking en welvaart verdwenen heel wat van deze oude, waardevolle bossen, die tal van inheemse dier- en plantensoorten herbergen. Bij de aanleg van nieuwe bossen werd vaak gekozen voor snelgroeiende soorten.

Als gevolg van de versnippering van ons landschap zijn de ecologische verbindingen tussen bos- en natuurgebieden verdwenen. Onze versnipperde bosjes lijden sterk onder de vervuiling van lucht en bodem en het uitsterven van soorten.

De voorbije decennia komt er stilaan een kentering in het beleid. Bij de aanleg worden diverse soorten aangeplant en ook het aandeel dikke bomen wordt groter. Ecologisch bosbeheer waar ook (staand en liggend) dood hout een belangrijke rol spelen, wekt minder tegenstand op bij de wandelaar. De soortenrijkdom in goed ontwikkelde bosgebieden kan tot in de duizenden oplopen. Bestaand bos kappen en vervangen door een nieuwe aanplant betekent niet alleen het omhakken van bomen maar ook de vernietiging van de soortenrijkdom in dat bos.

Meer diverse bossen hebben een grotere weerstand om zich in de toekomst te verdedigen tegen verstoringen, zoals toenemende droogte of een verhoogd stormrisico. Nieuwe ziekten en plagen maken opgang, en oprukkende exoten of nieuwkomers bedreigen traditionele soorten.

Het verhaal van de groene kikker illustreert wat er aan de hand is

Het leven van een kikker is tegenwoordig geen pretje. Eerst wordt je leefomgeving grondig overhoop gehaald en beperkt voor een nieuw stuk landbouw- of woongebied, en kan je soortgenoten op één hand tellen. Dan kappen je nieuwbakken burens een hoop pesticiden, meststoffen en chemische producten in het water waar je leeft. Je moet hemel en aarde verzetten om je eitjes veilig af te zetten in een poel, zonder daarbij onder de wielen van een auto terecht te komen... En dan zorgt de opwarming van het klimaat er weer voor dat je eieren en larven niet

ontwikkelen zoals het hoort. Onder al die omstandigheden ben je natuurlijk niet opgewassen tegen ziekten veroorzaakt door virussen of schimmels. En alsof dat allemaal nog niet genoeg is, gooien ze nog een exoot zoals de stierkikker bij je binnen, die je voedsel verorbert en als je niet oppast ook jou naar binnen speelt.

Versnippering.

Door versnippering wordt het leefgebied van onze kikker steeds kleiner. De Vlaamse situatie is vrij uniek in Europa. We nemen 32,5 procent in om te wonen, we bouwen langs wegen in lange linten en versnipperen zo de ruimte. Bovendien is 14,2 procent van Vlaanderen verhard, het Europees gemiddelde is 7,2 procent. Ook waterwegen worden versnipperd door sluizen en dammen, wat de vismigratie bemoeilijkt.

Overexploitatie

De kikker krijgt het als soort steeds moeilijker om te overleven. Door overexploitatie van landbouwgrond en door de versnippering van zijn leefgebied verdwijnen er zo veel kikkers, kunnen ze niet paren met kikkers uit andere poelen zodat het voor de populatie onmogelijk is om te blijven bestaan. Wereldwijd zijn de belangrijkste vormen van overexploitatie; overbevising, overmatige jacht op wilde dieren, de overmatige kap van brandhout en het uitputten van landbouwgronden. Bij ons in Vlaanderen gaat het vooral om het uitputten van landbouwgronden.

Verontreiniging en vermesting

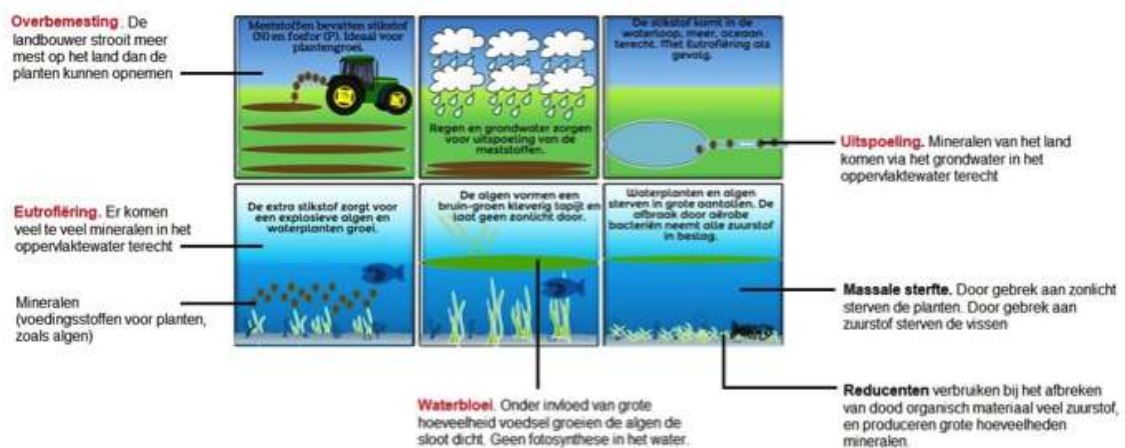
De poel, het natuurlijk leefgebied van onze kikker is zwaar vervuild. Sinds de industriële revolutie overlaadt de mens de aarde met vervuilende stoffen; pesticiden, insecticiden, PCB's, zware metalen en stookolie komen terecht in de natuur en richten grote schade aan. Bekende voorbeelden zijn DDT dat accumuleert in de voedselketen en uiteindelijk zorgt voor de afname van roofvogels en de afname van het aantal bijen door het gebruik van neonicotinoïden en andere bestrijdingsmiddelen in de landbouw.

De agro-industrie produceert te veel stikstof waardoor traaggroeiende plantensoorten, die een stikstofarme omgeving nodig hebben (heischrale graslanden) het niet meer kunnen halen van snelgroeiende soorten (zoals brandnetel, vingerhoedskruid..). De steeds grotere hoeveelheid CO₂ in de atmosfeer heeft een verzurend effect op de oceanen waardoor het

calciumcarbonaat uit het zeewater verdwijnt, wat een grote tol eist bij soorten met een schelp of een kalkskelet.

Het overmatig bemesten dat hoort bij de industriële landbouw, is mee verantwoordelijk voor het verdwijnen van vissen en waterplanten.

Algen kunnen sneller groeien wanneer er veel voedingsstoffen zoals bijvoorbeeld nitraten en fosfaten aanwezig zijn in het water. Deze komen er terecht door het overmatig bemesten van akkers en stimuleren de groei van algen. Wanneer de algen sterven worden ze afgebroken door bacteriën die hiervoor zuurstof gebruiken uit het water zodat het water zuurstofloos wordt en onderwaterplanten en dieren sterven. Te veel voedsel in het water noemt men **eutrofiëring**

Invasieve soorten

De Stierkikker die onze groene kikker bedreigt is een invasieve exoot of een kikker die hier niet hoort. Die 'exoten' hebben geen natuurlijke vijanden, planten zich snel voort en bedreigen de originele soorten. Exoten komen hier terecht via transport uit andere gebieden (bijvoorbeeld de Chinese wolhandcrab via scheepswater), of omdat ze geïmporteerd worden als 'huisdier' of exotische plant (de roodwangschildpad, de Amerikaanse eik die werd aangeplant in kasteeltuinen).

Sinds de 17de eeuw zijn invasieve soorten wereldwijd verantwoordelijk voor 40% van het uitsterven van dieren. Ze hebben niet enkel een verwoestende invloed op de natuur, maar zetten ook een zware druk op de landbouw, de economie en de volksgezondheid.

Wereldwijd veroorzaken invasieve soorten ieder jaar een schade ter waarde van miljarden dollars.

In België staan op dit moment al meer dan 50 planten- en diersoorten op de 'zwarte lijst' van invasieve exoten (Reuzenberenklauw, Halsbandparkieten, Japanse duizendknoop, Wolhandkrab, Muntjak, Grijs eekhoorn...) Halsbandparkieten bijvoorbeeld nemen de beperkte nestplaats van holenbroeders als boomklevers en groene spechten in.

Klimaatverandering

Periodes van droogtes die horen bij de klimaatopwarming zorgen ervoor dat de poelen, het leefgebied van onze kikker droog staan in het paringsseizoen. Een probleem voor al onze inlandse amfibieën. Wereldwijd worden de effecten van klimaatverandering op de biodiversiteit duidelijk. De snelheid waarmee temperaturen en neerslagpatronen veranderen hebben tot gevolg dat soorten niet tijdig hun levenswijze kunnen aanpassen.

Een voorbeeld. De opwarming zorgt dat het steeds vroeger lente wordt. Zo broedt de bonte vliegenvanger als de rupsen op beukenbomen, overvloedig aanwezig zijn. Maar die rupsen komen steeds vroeger uit, de bonte vliegenvanger geraakt niet tijdig terug uit Afrika en ziet zijn nesten benomen door mezen, kan niet broeden en wordt in België steeds zeldzamer.

Foto: Bonte vliegenvanger

HOOFDSTUK 2

Hefbomen om de biodiversiteit in Vlaanderen te beschermen en te verbeteren.

1. Bestonstop Nu !

In Vlaanderen is 33% van de ruimte ingenomen door de mens en 14% verhard. Daarmee is Vlaanderen de meest gebetonneerde regio in gans Europa. Dit leidt tot een grote versnippering van de open ruimte en grote gevolgen inzake:

- *mobiliteit files en onmogelijkheid om een goed openbaar vervoersnet uit te bouwen,*
- *waterhuishouding overstromingen enerzijds, onvoldoende buffer in lange droogteperiodes anderzijds) en natuur (verlies aan biodiversiteit).*

Dat vertaalt zich ook in extra kosten voor de aanleg van nutsvoorzieningen en de organisatie van diensten. We moeten vandaag een halt toe roepen aan de groeiende ruimtelijke wanorde en steeds hogere ruimtelijke voetafdruk.

AF van de gewestplannen !

Al jaren is Vlaanderen in de ban van de gevreesde bouw of betonstop, ondertussen verveld tot de beter verteerbare term 'bouwshift'. Toch komt er niets van in huis. In tegendeel zelfs. Voor de aankondiging van de betonstop werd er dagelijks 5 ha extra gebetonneerd. Na de betonstop is dat 7,5 ha! Er liggen nog ruim 1 miljoen bouwmogelijkheden vast in het gewestplan, vaak op slecht gelegen plaatsen, op natte gronden, ver weg van de dorpskern...

Die gewestplannen zijn ondertussen 50 jaar oud. Voorheen kon je bouwen aan elke uitgeruste weg. De planners wilden daar structuur in brengen, zones voor wonen (rood), natuur (groen) en landbouw (geel) afbakenen, en de resterende open ruimte beschermen. Gaandeweg werden de plannen uitgekleeft. Ze waren onderhevig aan de realpolitiek in de gemeenten en provincies, en uiteraard was er ook de lobby en beïnvloeding waardoor veel op maat werd bijgekleurd. 'Mensen stapten naar het gemeentebestuur en als het moest tot

bij de minister, om eigen grond "rood" te laten kleuren. Vervolgens kwamen voorschriften die het plan in regelgeving vertaalden en het uitholden. De **opvulregel** bijvoorbeeld, liet toe om tussen bestaande woningen een nieuwe woning op te trekken op niet-bebouwbaar percelen. Dit zadelde ons op met ruim 3.000 kilometer aan lintbebouwing.

Opties om op bepaalde plekken projecten te realiseren evolueerden zo naar een **eeuwig bouwrecht**.

De vorige minister van Omgeving, Joke Schauvliege (CD&V), bedacht voor wie bouwrechten zou verliezen een planschaderegeling tegen de huidige marktprijzen. De kostprijs van de bouwshift zou voor de gemeenten in de miljarden euro's lopen, en dus onbetaalbaar zijn. Bovendien beloon je zo speculatie. Veel van die gronden zouden nooit worden bebouwd, omdat ze te slecht gelegen zijn of er geen vraag naar is.

Geen enkel land ter wereld pakt het op die manier aan.'

In Nederland trekt men zelfs bouwvergunningen in als het ruimtelijke beleid daarom vraagt. Hier lijkt zoiets onmogelijk. Vlamingen beschouwen bouwgronden als een belegging waaraan je niet mag raken. De gewestplannen opheffen is politiek niet haalbaar. De huidige voorstellen van de Vlaamse regering zijn dat evenmin. 'Toch is er een consensus rond het principe van de betonstop. Daarom pleiten we samen met een aantal planners om een overgangsregeling uit te werken. In Nederland bijvoorbeeld kijkt men naar de werkelijk geleden schade en naar de houding van de eigenaar. Als je onlangs bouwplannen ontwikkelde, krijg je een vergoeding volgens de marktprijs. Wie tien jaar heeft gewacht, krijgt een pak minder. Dat is fair. Want, vinden we het echt rechtvaardig dat iemand die ooit een afgelegen stuk grond kocht of erfde en daar geen concrete plannen mee had, toch de volle pot krijgt?'

IMMAGE

Ook de rol van de gemeente in de bouwshift moet grondig herbekeken worden. Het getuigt van weinig respect voor de lokale besturen om een Vlaams decreet te schrijven dat de gemeentes met miljarden planschade opzadelt.

De gemeenten moeten mee kunnen beslissen welke harde bestemmingen ze nog wil realiseren, terwijl de Vlaamse overheid toekijkt of ze niet te kwistig zijn. Het doel is dat die gemeentelijke plannen effectief bijdragen aan de bouwshift. Volgens de principes van de betonstop kunnen we maximaal een vierde van de resterende 80.000 hectare aan harde bestemmingen in de open ruimte innemen. De rest moet sneuvelen.

Voorstel 1

Een bijzondere parlementaire commissie moet zich zo snel mogelijk buigen over de voorstellen die de professoren ruimtelijke planning van de UA (Tom Coppens en Guy Vloebergh) en van de KUL (Pascal De Decker en Hans Leinfelder) om de huidige gewestplannen te laten uitdoven.

Voorstel 2

Er komt een onmiddellijke bouwstop in landschappelijk waardevol agrarisch gebied.

De regels voor bouwen en verbouwen in landschappelijk waardevol agrarisch gebied werden onlangs nog versoepeld. Oude boerderijen worden verbouwd tot woningen en de

landbouwgrond wordt gebruikt als tuin en of paardenwei. Zelfs meergezinswoningen nemen de plaats in van de oude boerderijen. Deze woningen zijn meestal veraf gelegen van voorzieningen en diensten en verhogen de druk van het verkeer (auto's, vrachtwagens). De tendens is dat er meer landwegen zullen opgeschaald worden naar autowegen, en ze ook verbreed zullen worden. Dit zal de betonning van het platteland verder in de hand werken en de versnippering van leefgebieden van planten en dieren nog doen toenemen.

Voorstel 3

We leggen decretaal vast dat particulieren of overheden die 1 ha betonnen dit voortaan moeten compenseren door 2 ha de-betonnen (terug geven aan de natuur). Momenteel worden organisaties en lokale besturen aangemoedigd om verharding op verlaten terreinen op te breken. Vlaanderen voorziet hiervoor projectsubsidies. Dit gaat echter met mondjesmaat en is niet structureel.

Voorstel 4

We leggen net als in Wallonië hagen en heggen aan. Op die manier worden bestaande en nieuwe natuurgebieden met elkaar verbonden. We maken een mobiliteitsplan voor planten en dieren zodat die vrij en ongestoord kunnen bewegen tussen geschikte leefgebieden, op zoek naar beschutting, voedsel en soortgenoten. Zo garanderen we het voortbestaan van heel wat soorten die nu bedreigd zijn. De regionale landschappen moeten meer middelen krijgen om hierin een belangrijke rol spelen.

2. Vergroening van stads- en dorpskernen.

De betonstop kan alleen als we compacter gaan wonen in de stads- en dorpskernen dicht bij voorzieningen en diensten. Compacter wonen is alleen mogelijk als ook de natuur voldoende kans krijgt in de stad. Vandaag worden nieuwe woonwijken gebouwd, veel appartementen ook maar er wordt geen of te weinig bijkomende groene ruimte voorzien. Tijdens de coronamaatregelen werd het belang van natuur in de buurt opnieuw duidelijk.

Voorstel 4.

We zetten de groennormen van het agentschap natuur en bos om naar de praktijk. Elke inwoner in Vlaanderen heeft recht op een boom, vindt een parkje of pleintje op wandelafstand en een park- en bosgebied op fietsafstand. Deze normen zijn vandaag een aanbeveling. We maken ze afdwingbaar door ze in een decreet te verankeren.

De kwaliteit van het stedelijk groen laat vaak te wensen over; een steriel trapveldje, een boom die geen kans heeft om door te groeien... Promotoren die een nieuwe wijk ontwikkelen zijn ook verantwoordelijk voor de aanleg van het openbaar domein, het voorzien van groen en bomen. Het onderhoud wordt later overgenomen door de gemeente het is dan ook logisch dat de gemeente mee waakt over de kwaliteit van die groenaanleg.

Voorstel 5

Bij een bouwproject wordt niet alleen toegezien op de kwaliteit van de gebouwen door de dienst stedenbouw. Het is noodzakelijk dat de groendienst van de gemeente ook een goedkeuring moet geven over de groenaanleg binnen het project.

Biodiversiteit is het antwoord op de klimaatverandering!

Meer hittegolven heeft vooral in de steden grote gevolgen. De warmte wordt opgeslagen in stenen en beton. Samen met het toenemend gebruik van energie voor verkoeling maakt het van onze steden 'hitte eilanden'.

Grote parken en wateroppervlakten in de steden beïnvloeden het microklimaat en hebben een koelend effect. Soms met 10 graden. Het is daarom belangrijk oude waterlopen weer open te leggen, stadsbossen aan te planten en groendaken aan te leggen. Ze zijn effectief om de omgevingstemperatuur te verlagen. Boven een groen-dak kan de omgevingstemperatuur tot wel 40° C lager zijn dan boven een asfalt dak waar de temperatuur gemakkelijk tot 70 °C kan bedragen. Geveltuinen verminderen dan weer de zonnestraling op buitenmuren en beperken de weerkaatsing van de zon naar het grondniveau. Zo nemen voetpaden en straten minder warmte op.

Meer natuur in de stad werkt verkoelend en geeft meer levensruimte aan planten, bloemen, bijen, vlinders, vogels... De bestaande natuur langs waterlopen, op muren... moet maximaal beschermd worden. Nieuwe pleinen moeten worden aangelegd met duurzame bomen en struiken en met aandacht voor de aantrekkingskracht die dit groen heeft voor insecten.

Meer natuur in de buurt verhoogt ook het welbevinden, de woonkwaliteit, de arbeidsproductiviteit en de creativiteit. Vooral bij oudere en eenzame mensen zorgt groen voor stabiliteit. Een boom bot altijd in de lente en verliest zijn blaren in de herfst, hij vertelt

je of er veel of weinig wind is, biedt een onderkomen aan vogels, vlinders... Lokale besturen stimuleren via subsidies de aanleg van groendaken, geveltuinen... Willen we onze steden echt voorbereiden op de opwarming van het klimaat dan is een meer planmatige aanpak nodig.

Voorstel 6: *De gemeente maakt een gemeentelijk natuurontwikkelingsplan op waarin de bestaande natuur in kaart wordt gebracht en de opportuniteit voor meer natuur worden opgelijst. In een meerjarenplan worden de acties beschreven om de biodiversiteit te versterken, de stad voor te bereiden op de klimaatverandering en de groennorm te realiseren (zie voorstel 4).*

3. Landbouw opnieuw verbinden met natuur

Niet eens zo lang geleden bestond een boerderij uit weiden omringd met bomen en akkerland, afgeboord door hagen. Onder impuls van Europa koos Vlaanderen voor schaalvergroting. Kleinere percelen werden samengevoegd tot grote akkers en boeren specialiseerden zich in één teelt of kozen voor of varkens of runderen of kippen... Bomen werden gekapt en hagen verdwenen.

In de tweede helft van de vorige eeuw verdubbelde de wereldbevolking en door de welvaartstoename vervijfvoudigde de vleesconsumptie. Er was niet genoeg grond om de dieren te voeden en dus gingen de boeren over naar grondloze veehouderij met import van veevoeder. Granen werden ook gebruikt als biobrandstoffen. De afstand tussen de boer en de natuur wordt steeds groter en het respect voor voedsel verdwijnt met onder meer als gevolg enorme voedselverspilling. In de akkerbouw putten de monoculturen de bodem uit

en zijn gewassen veel gevoeliger voor ziektes. Dit vraagt steeds meer bemesting van de grond en meer pesticiden.

De gevolgen van deze industriële landbouw zijn immens.

De insectenaantallen nemen drastisch af en akker- en weidevogels hebben het steeds moeilijker om te overleven. Wereldwijd dreigen 1 miljoen insectensoorten uit te sterven: (IPBES, 2019) en onderzoek in Duitsland toont aan dat tussen 2008-2017 78% minder insecten voorkomen in de graslanden. De Europese akkervogelindex noteert een afname van 32% in de periode 1990-2015. Onze kleinkinderen dreigen op te groeien zonder het zomerse geluid van de veldleeuwerik en de Kievit.

De mens vernietigt ook zichzelf. Ondanks heel wat onderzoek weten we maar een fractie van wat de invloed is van de pesticiden op de mens.

Wij zijn al aan de tweede, derde generatie van baby's die in de baarmoeder blootgesteld werden aan hormonenverstoorders. Er is een link tussen pesticidenblootstelling en Parkinson, autisme, Alzheimer, ALS, ADHD, kanker. Ziekten die steeds meer toenemen. Het actief bestanddeel van fungiciden, het chemisch 'gewasbeschermingsmiddel', blokkeert het actieve bestanddeel in de cellen. Dit bestrijdt niet alleen de schimmel op de plant maar vernietigt ook andere levensvormen. We maken de ecologische energie kapot door de pesticiden.

De recente coronacrisis maakt ons hopelijk wakker!

"Wetenschappers denken dat de door de mens veroorzaakte biodiversiteitscrisis de omstandigheden creëert voor uitbraken van virussen zoals Covid-19." zo meldt The Guardian.

Toch willen we niet luisteren naar ongemakkelijke waarheden maar luisteren wel naar leugens die ons geruststellen. Wetenschappers worden weggezet als fantasten, groene onrustzoekers.

De belangen van de monopolies in deze agro-industrie zijn dan ook enorm.

Door de overname van Bayer door Monsanto hebben 3 bedrijven 60% van de wereldproductie van hybride zaden en pesticiden in handen.

Vijf bedrijven kopen 70% van het wereldvoedsel aan, 50 voedselbedrijven verwerken 50% van het wereldvoedsel, in Europa verdelen 10 supermarktketens 50% van het voedsel. Drie teelten, Mais, tarwe en rijst zijn goed voor meer dan de helft van de voedselproductie. Ook de boer is meer en meer slachtoffer van deze grootschalige agro-industrie. Vele boeren worden weggeveegd door de marktvoorwaarden en krijgen geen eerlijke prijs voor hun product. 60% van de varkensboeren zijn in handen van de veevoederbedrijven. Steeds meer boeren stoppen en verkopen hun gronden aan particulieren die er paarden op houden.

De industriële landbouw botst tegen haar grenzen maar toch wordt op de huidige manier verder geboerd.

Grote landbouworganisaties zijn economisch verbonden met de landbouwindustrie, zijn leverancier van meststoffen... In plaats van natuur en landbouw opnieuw te verbinden zetten ze de landbouwer op tegen natuurbeheerder die de beschikbare landbouwgrond zou

innemen en er de oorzaak van is dat steeds strengere normen worden opgelegd voor mestverwerking, stikstofuitstoot...

Industriële landbouw afbouwen en landbouw en natuur terug verbinden zal de boer opnieuw perspectief bieden.

Er is immers een alternatief! De principes van bio-landbouw of boslandbouw wijzen ons de weg. Bio-landbouw gaat uit van de gezondheid van bodem, plant en dier is gebaseerd op levende ecosystemen en kringlopen. We moeten terug naar de boerenlandbouw.

Landbouw of veeteelt wordt gecombineerd met hoogstambomen of hakhout tussen de gewassen. De bomen en kruidachtige planten trekken insecten aan die de strijd aangaan met plagen op de gewassen. Bomen houden via hun wortels water en nutriënten vast uit diepere bodemlagen, na de bladval kunnen de landbouwgewassen dit voedsel opnemen. Een goed doorwortelde, humusrijke bodem houdt beter en langer water vast. De wortels pompen bij droogte water op uit diepere grondlagen wat ook de gewassen meer vocht geeft. Voedingstoffen die dreigen uit te spoelen bij zware regenval worden door de boomwortels vastgehouden. Er is minder sprake van erosie en uitspoeling van nitraat en chemicaliën wat dan weer de kwaliteit van het (grond)water ten goede komt.

Wij kiezen resoluut voor de ombouw naar boerenlandbouw.

Biolandbouw zit in de lift, niet zozeer in Vlaanderen wel in Wallonië: 1 op 7 boeren in Wallonië zijn al bio-boer geworden op 15 jaar tijd.

Landbouwers die de overstap willen maken worden begeleid door organisaties als Wervel (www.agroforestryvlaanderen.be) maar de vooroordelen blijven groot. Boslandbouw is arbeidsintensiever, bomen zijn een langetermijninvestering en moeten dus goed beheerd worden. Ook de regelgeving is vaak nog onduidelijk en draagt bij tot een bepaalde mate van onzekerheid.

Belangrijker is het gebrek aan ambitie van de overheid en het ongeloof van de agrovoedingssector en landbouwkoepels.

De Nederlandse regering wil 25.000 hectare boslandbouw realiseren op 5 jaar. Dit staat in schril contrast met de 30 ha die Vlaanderen jaarlijks realiseert.

Met de juiste ondersteuning en met de juiste economische impulsen kunnen landbouwers hun bedrijfsmodel natuurvriendelijker maken en intekenen op het leveren van diensten.

Onze voorstellen:

De steun van het Vlaams landbouwinvesteringsfonds wordt omgevormd tot een transitiefonds dat landbouwers helpt hun bedrijfsmodel aan te passen of om te schakelen naar andere en meer duurzame productievormen voor landschap en natuur.

De nood aan die ombouw is vooral dringend bij de productie van vee, varkens en kippen.

De industriële veeteelt veroorzaakt enorm veel milieuschade: mestproductie, stikstof en methaanuitstoot, CO₂, ...) Veehouders die hun veestapel afbouwen krijgen hiervoor financiële steun. Enkel voor grondgebondenheid en gesloten kringlopen in de veehouderij worden nog subsidies voorzien. Steun voor zoogkoeien wordt omgebouwd naar een stimuleringsbeleid voor veehouders die met begrazing blijvend en waardevol grasland valoriseren.

Nieuwe stallen kunnen pas gebouwd worden als elders stalruimte verdwijnt.

Vlaanderen kan niet langer afwijkingen toestaan op door Europa opgelegde gebruiksbeperkingen van pesticiden (zoals voor neonicotinoïden).

De huidige pachtwetgeving is verouderd en belemmert de realisatie van de groene bestemmingen, ook als de eigenaar die realisatie wil doorvoeren. Ze laat ook niet toe dat eigenaars van landbouwpercelen de bescherming van landschaps- en natuurwaarden op hun eigendommen contractueel kunnen beschermen.

De pachtwet moet dan ook in groene zin worden aangepast.

4. Investeren in natuur om de klimaateffecten te milderen (klimaatadaptatie).

Onze manier van leven veroorzaakt massale uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen. Deze broeikasgassen maken dat de aarde opwarmt en onze leefomgeving onder druk komt te staan. De klimaatverandering vraagt om een doorgedreven maatregelen zoals het exclusief gebruik van hernieuwbare energie én het terug dringen van de energievraag in de verschillende sectoren. Maar zelfs bij maximale inspanningen is het duidelijk dat we door de klimaatverandering drogere zomers krijgen met meer hittegolven, afgewisseld met periodes van intense neerslag en onweersbuien. Klimaatadaptatie betekent: anticiperen en ons aanpassen aan deze veranderingen.

België zit in een bijzondere situatie: net op de breuklijn tussen natter en droger. Zuiderse landen bereiden zich voor op hitte en droogte. Noordelijke landen bekijken de overstromingsrisico's. Wij zullen met heel creatieve oplossingen beide problemen tegelijk moeten aanpakken en rekening houden met meer weerextremen: heviger onweers, overstromingen, hagelbuien, zwaardere stormen, maar ook hittegolven en bosbranden in de zomer.

We hebben de laatste jaren droogte en hevige regenbuien aan den lijve mogen ondervinden. De economische schade daarvan loopt op. VMM schat de schade door overstromingen alleen op 50 miljoen euro/jaar, wat zal oplopen met 50% tegen 2050 als geen extra maatregelen genomen worden. De realiteit van de laatste jaren doet vermoeden dat dit een onderschatting is. In steden, waar de bebouwing zeer dicht is en er weinig natuur is, zorgt het hitte-eiland effect (het is er gemiddeld 7 °C warmer dan op het platteland) voor gezondheidsproblemen.

Vlaanderen maakt actief werk van een groenblauw netwerk.

Groenblauwe vingers strekken zich uit van natuurgebieden, over het landbouwgebied tot in het hart van dorpen en steden. Dit kan door het aanplanten van hagen en heggen, door het vergroenen van de bermen, taluds en oeverzones van deze lijnvormige elementen. Op die manier worden bestaande en nieuwe natuurgebieden met elkaar verbonden. We maken een mobiliteitsplan voor planten en dieren zodat die vrij en ongestoord kunnen bewegen tussen geschikte leefgebieden, op zoek naar beschutting, voedsel en soortgenoten. Zo garanderen we het voortbestaan van heel wat soorten die nu bedreigd zijn. Door de klimaatverandering wordt dit groenblauwe netwerk des te acuter. Dit netwerk biedt tal van voordelen: verkoeling, buffering van water, recreatieve mogelijkheden en voordelen voor de gezondheid.

Een natuurlijk rivierherstel zorgt voor een grotere watercapaciteit en tragere afvoer waardoor het risico op wateroverlast verkleint. Tegelijk verhoogt het water-zuiverende vermogen van de rivieren door herstel van de natuurlijke ecosystemen. Niet alleen bossen maar ook moerassen en graslanden (Vlaanderen verloor 75% van zijn waterrijke gebieden in de afgelopen 50-60 jaar) slaan CO2 op en helpen zo om de opwarming van de aarde tegen te gaan.

Vlaanderen heeft een bekkenbeheerplannen om overstromingen te voorkomen door onder meer de aanleg van overstromingsgebieden. De uitvoering loopt echter vertraging op en dient versneld uitgevoerd te worden. Het bekkenplan concentreert vooral op de grotere waterlopen, maar dat is dikwijls een (dure) zinloze sanering van problemen die hogerop in het systeem, in de haarvaten, gecreëerd wordt. In de gebiedsgerichte aanpak moet veel meer aandacht gaan naar die kleine waterlopen en de waterbergingsgebieden door het vermijden van verdere verharding en door de natuurlijke overstromingsgebieden van de valleien te herstellen.

Belangrijke hefboom om meer natuur te realiseren in het buitengebied zijn de regionale landschappen. Dit zijn vzw's met vertegenwoordigers van verschillende overheden lokale, provinciale en Vlaamse diensten die samenwerken met natuurorganisaties, landbouwers, bos- en landeigenaren aan een plan om hun regio te vergroenen en draagvlak te creëren voor landschap, natuur en streekidentiteit.

De Provincie werkt daarbij samen met de Regionale Landschappen, de Bosgroepen en deelnemende gemeenten. Particulieren en lokale besturen kunnen subsidies krijgen voor het aanplanten van houtkanten, heggen, bomenrijen, hoogstamboomgaarden, bos. Om bedreigde diersoorten te beschermen worden kerkuilkasten, steenuilkasten, steenuilvriendelijke drinkbak, zwaluw kunstnesten huismuskasten, insectenhotel eekhoornbruggen egelhuisjes en –poortjes, vleermuiskasten, bomenrijen voor vleermuizen, inrichten perceelranden voor akkervogels (i.s.m. VLM), aanleg bloemenweides of bermen met bloemen voor bijen (i.s.m. VLM), poelen voor amfibieën. Door intergemeentelijke samenwerking wordt het mogelijk om groene en blauwe linten te realiseren tussen de gemeentes om zo een grotere habitat te creëren voor planten en dieren.

Zo wordt met de boeren afgesproken om (tegen vergoeding) enkele meters van de rand van de akker naast de waterloop vrij te maken om er een bloemenweide te maken. Dit betekent meer bijen, insecten, vlinders en die strook vormt bovendien een buffer die verhindert dat mest of pesticiden afvloeien naar de waterloop.

Zorgzaam omgaan met water

Daarnaast moeten we ons beter voorbereiden op droogteperiodes door hemelwater beter te bufferen. Door de verharding spoelt heel veel regenwater de riool in en wordt zo versneld afgevoerd richting zee. Bovendien wordt 50 à 60% van de rioolkost veroorzaakt door de afvoer van regenwater. Regenwater opvangen en hergebruiken is eigenlijk vanzelfsprekend. Terwijl in grote delen van de wereld drinkbaar water een onbereikbare luxe is, spoelen we er hier ons toilet mee door. Dit is ethisch, maar ook economisch niet langer te verantwoorden, want drinkwater produceren is een dure aangelegenheid en bovendien hebben we in Vlaanderen geen overschot aan water.

Regenwater gebruiken kan voor alle toepassingen waarvoor geen drinkwaterkwaliteit nodig is. Om het toilet door te spoelen, voor de wasmachine, in de tuin, om te poetsen,... Als je voor deze toepassingen regenwater gebruikt, verbruik je al gauw 50% minder drinkwater.

Regenwaterputten aanleggen bij nieuwbouw en verbouwing is reeds verplicht in het buitengebied, ook in meer verstedelijkt gebied kunnen burgers hun steentje bijdragen door het plaatsen van regentonnen en het aanleggen van groendaken die er voor zorgen dat water wordt 'gebufferd' in plaats van dat het onmiddellijk wegspoelt richting riolen.

De klimaatverandering zal zich ook snel laten voelen aan onze kust. De zeespiegel steeg de afgelopen eeuw al met 20 cm. De eerste hulp bij stijging van de zeespiegel is ook hier investeren in de natuur een goed ontwikkelde duinengordel en de aanleg van slikken en schorren .

5. Visserij beschermt mee het marien milieu

De Belgische professionele visserij doorstond de afgelopen bestuursperiode woelige wateren. De aanlandingsverplichting en de gevolgen van de Brexit met een verlies van gebruikte visgronden, vragen veel aandacht. Er zit nochtans toekomstmuziek in de Belgische visserij. Verse, duurzaam gevangen Noordzeevis beantwoordt aan de steeds luider klinkende roep naar lokaal geproduceerd en seizoensgebonden voedsel. Maar die consument verwacht garanties dat de vis duurzaam gevangen wordt met minimale impact op het mariene milieu. Zo hebben bodemberoerende visserijtechnieken een negatief effect op bepaald bodemleven in de zee. Het Europees quotabeleid heeft positief effect op de visbestanden, maar vraagt verdere verfijning. Zo kan Schol bijvoorbeeld in de Noordzee terug gevangen worden volgens de principes van de maximale duurzame vangst. Maar een quotabeleid dat enkel gebaseerd is op de grootte van de vangsten blijkt niet voldoende. In 2017 vielen de vangsten van Schol in Zuidelijke Noordzee terug. Vissers kunnen door hun praktijkkennis een grote bijdrage leveren aan de bescherming van de mariene biodiversiteit. Deze kennis is belangrijk bij het opzetten van specifieke beschermingsmaatregelen voor mariene soorten en habitats.

6. Vlaanderen vertienvoudigt het budget voor natuur.

Per inwoner gaat er in Vlaanderen jaarlijks amper 3 euro naar beheer en herstel van onze natuur. Ter vergelijking: in Nederland schommelde dit de laatste jaren tussen de 50 en 70 euro. Indien we werkelijk kiezen voor een duurzame toekomst met natuur als deel van de oplossing, moeten we het budget vertienvoudigen. Dit is trouwens een goede investering met heel wat terugverdieneffecten. Natuur is essentieel om klimaatverandering op te vangen, ecosysteemdiensten in stand te houden, het welzijn van de mens te verhogen.